

Warszawa, 13 kwietnia 2017 r.

Komunikat 9/2017: Kosztowne zapowiedzi PO

Grzegorz Schetyna, uzasadniając w Sejmie 7 IV 2017 wotum nieufności wobec rządu PiS, przedstawił główne założenia programowe PO. Obok istotnych deklaracji ustrojowych (poszanowanie Konstytucji, odejście od centralizacji państwa na rzecz większej autonomii samorządów) w swoim wystąpieniu zapowiedział potencjalnie kosztowne zwiększenie skali programu 500+ oraz trzynaste emerytury.

Kwestie ustrojowe

Ograniczenie władzy wykonawczej, trójpodział władzy oraz poszanowanie niezależnych instytucji są kluczowymi elementami, które odróżniają demokracje Zachodu od państw autorytarnych. Idea ograniczenia władzy wykonawczej przyświecała zarówno autorom konstytucji Stanów Zjednoczonych, jak i twórcom analogicznych aktów w Europie Zachodniej. Ograniczenie władzy wykonawczej oraz niezależność instytucji jej strzegących, wpisane w ustawy zasadnicze tych krajów, mają na celu zabezpieczenie wolności obywateli i stabilności prawa. Jest to istotne nie tylko z punktu widzenia indywidualnej wolności obywateli, w tym wolności gospodarczej¹, ale także długookresowego wzrostu gospodarczego. W sytuacji, gdy przedsiębiorca ma pewność, że władze danego kraju postępują zgodnie z Konstytucją, a ewentualne spory są rozstrzygane przez niezawisłe sądy, nie boi się inwestować i rozwija swoją działalność. Zaprzeczeniem idei ograniczonej władzy wykonawczej, trójpodziału władzy i poszanowania niezależności instytucji są populistyczne rządy, jakie można znaleźć np. w Ameryce Łacińskiej czy Azji. W krajach tych rząd odwołując się do wyników wyborów, wychodzi z założenia, że może wszystko, pozostawiając obywateli bez ochrony przed nadużyciami władzy. Nie można bowiem mówić o skutecznej ochronie praw obywateli w sytuacji, gdy spory na linii obywatel-rząd są rozstrzygane przez kontrolowane przez rząd sądy.

Grzegorz Schetyna słusznie zapowiedział przywrócenie znaczenia konstytucyjnego i niezależności takich instytucji jak Trybunał Konstytucyjny, prokuratura czy KRS. Należy pamiętać, że w przeszłości działania PO i PSL dotyczące wyborów sędziów Trybunału Konstytucyjnego również stanowiły złamanie prawa, jednak jego skala była nieporównywalnie mniejsza do działań PiS ubezwłasnowolniających tą kluczową dla ochrony Konstytucji i wolności jednostki instytucję.

Decentralizacja państwa

Kolejnym ważnym czynnikiem tworzącym ład instytucjonalny dla długookresowego wzrostu są władze lokalne. Decentralizacja odgrywa ważną rolę nie tylko w Stanach Zjednoczonych i Europie, ale i państwach rozwijających się takich jak Argentyna, Brazylia, Chiny, Indie, Kolumbia

¹ La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Pop-Eleches, C. Shleifer, A. (2004), Judicial Checks and Balances, Journal of Political Economy, University of Chicago Press, 112(2):445-470.

i RPA². Podejmowanie decyzji bliżej obywateli pozwala na prowadzenie lepiej poinformowanej polityki publicznej, a samym obywatelom (poza patologicznymi przypadkami) umożliwia lepszą kontrolę władzy. Bank Światowy³ chwali reformy władz lokalnych w Polsce, która upodobniła je do tych w krajach o wysokim poziomie rozwoju i rekomenduje dalszą decentralizację. Sprzyja to zarówno większej efektywności działania władz, jak i większemu zaangażowaniu obywateli.

W tym kontekście należy pozytywnie ocenić deklarowaną przez Grzegorza Schetynę ideę odejścia od forsowanej przez obecny rząd postępującej centralizacji władzy publicznej i wzmocnienia kompetencji samorządów. Jednym z konkretnych rozwiązań ma być przekazanie kompetencji wojewodów do marszałków województw i likwidacja urzędów wojewódzkich. Wspieranie samorządów oraz plany decentralizacji zarządzania państwem oceniamy pozytywnie. Ich realizacja pozwoli na sprawniejsze zarządzanie i pomoże uniezależnić samorzady od polityków szczebla centralnego. Relatywne zwiększenie politycznej wagi samorządów przyczyni się też do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. W tej kwestii należy się wzorować na krajach takich jak Szwajcaria lub kraje skandynawskie, liderach rankingów decentralizacji⁴ (Worldwide Indicators on Localization and Decentralization). Dla porównania, w rankingu decentralizacji Polska zajmuje 14. miejsce, ale dopiero 70. w kategorii politycznej decentralizacji.

Grzegorz Schetyna zapowiedział także pozostawienie samorządom udziału w podatku VAT. Oznaczałoby to wprowadzenie pewnej formy regionalnego VAT, w zastępstwie lub jako dodatek do obecnej, scentralizowanej formuły podatku. Rozwiązanie takie jest bardzo rzadko stosowane w innych krajach i uznawane jako względnie nieefektywne. Przykładami jego zastosowania są Indie, Brazylia oraz niektóre prowincje Kanady. Wprowadzenie takiego rozwiązania skomplikuje system podatkowy i jeszcze bardziej utrudni egzekwowanie należności. Należy przypomnieć, że tzw. VAT Gap, miara ściągłości podatku VAT, wyniosła w Polsce w 2014 prawie 25% VTTL (VAT Total Tax Liability), co jest jednym z najniższych wyników spośród krajów Unii Europejskiej⁵. Dodatkowo, wprowadzenie takiego rozwiązania utrudniłoby unifikację systemu VAT w ramach UE. Z tego powodu dalsze komplikowanie systemu podatkowego uważamy za niepotrzebne i mogące nieść za sobą negatywne skutki.

Finanse publiczne

Jak wynika z analiz FOR⁶ oraz innych instytucji, takich jak Komisja Europejska⁷ czy OECD⁸, sytuacja finansów publicznych w Polsce jest niedobra. Kluczowym problemem jest utrzymujący się wysoki

² Bardhan, P. (2002), Decentralization of Governance and Development, *The Journal of Economic Perspectives* 16(4):185-205, https://www.researchgate.net/profile/Pranab_Bardhan/publication/4981667_Decentralization_of_Governance_and_Development/links/00b7d5293cf942b136000000.pdf

³ Bank Światowy (2017), *Lessons from Poland, Insights for Poland: A Sustainable and Inclusive Transition to High-Income Status*, The World Bank, <http://pubdocs.worldbank.org/en/782181490295992833/raport-plik-pogladowyPOP3.pdf>

⁴ *How Close Is Your Government to Its People? Worldwide Indicators on Localization and Decentralization*. Maksym Ivanyna, Anwar Shah, Policy Research Working Paper 6138, 2012.

⁵ Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2016 Final Report. TAXUD/2015/CC/131, CASE – Center for Social and Economic Research, Institute for Advanced Studies, 2016.

⁶ Patrz np. A. Łaszek, R. Trzeciakowski, Komunikat FOR: Dług publiczny jawny i ukryty to razem ponad 4 bln zł! <https://for.org.pl/pl/a/4097,komunikat-for-dlug-publiczny-jawny-i-ukryty-to-razem-ponad-4-bln-zl>; A. Rzońca, Komunikat 1/2017: Dług publiczny przekroczył 1 bilion złotych. Do końca roku rząd chce nas zadłużyć do 55% PKB <https://for.org.pl/pl/a/5100,komunikat-for-polska-zagrozona-przez-dlug-a-laszek>; Komunikat 3/2017: Rozczarowujące dochody podatkowe w 2016 roku, nadmierny optymizm w planach na 2017 rok <https://for.org.pl/pl/a/5139,komunikat-3/2017-rozczarowujace-dochody-podatkowe-w-2016-roku-nadmierny-optimizm-w-planach-na-2017-rok>

deficyt strukturalny, który tylko chwilowo jest maskowany poprzez zapaść wydatków inwestycyjnych oraz cykliczny wzrost wpływów podatkowych. Dobre wykonanie wpływów podatkowych w pierwszym kwartale tego roku jest po części efektem czynników jednorazowych – przesunięcia zwrotów VAT na grudzień oraz przejścia z rozliczeń kwartalnych na miesięczne i nie może być podstawą do dalszego, trwałego zwiększania wydatków publicznych.

Na tym tle trzeba postawić pytanie, jak PO zamierza sfinansować zgłoszone przez Grzegorza Schetnę obietnice: rozszerzenie programu 500+ na wszystkie dzieci oraz trzynaste emerytury. Obie propozycje mogą być bardzo kosztowne – objęcie wszystkich dzieci programem 500+ zwiększyłoby koszty tego programu o 18 mld zł, a wypłata trzynastych emerytur tylko dla osób pobierających emerytury z ZUS kosztowałaby rocznie prawie 10 mld zł. Wprowadzenie obu rozwiązań spowodowałoby wzrost deficytu finansów publicznych o prawie 30 mld zł (1,5% PKB), do poziomu 4%- 4,5%, a więc wyraźnie powyżej unijnego progu 3%. Tak silny wzrost deficytu przyspieszyłby i tak już niebezpiecznie szybkie narastanie długu publicznego.

⁷ EC Country Report, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-poland-en.pdf>

⁸ OECD Economic Surveys Poland, March 2016: Overview.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązuje i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyczerpanego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn, możesz się skontaktować:

Patrycja Satora, dyrektor ds. rozwoju FOR

Tel. 500 494 173

patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

KONTAKT DO AUTORÓW

Aleksander Łaszek

Główny Ekonomista

e-mail: aleksander.laszek@for.org.pl

Rafał Trzeciakowski

Ekonomista

e-mail: rafal.trzeciakowski@for.org.pl

Jan Toczyński

Ekonomista

e-mail: jan.toczynski@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A · 02-628 Warszawa · tel. +22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl · www.for.org.pl

[f/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR) · [t@FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR)